

Халқ сўзи

Ўзбекистон —
кељагаги
буюк
давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

E-mail: info@xs.uz

2005 йил 19 январь, № 13 (3558)

Чоршанба

Ислон Каримов: «Империя даврида бизни иккинчи даражали одамлар, деб ҳисоблашар эди»

Ўзбекистон Президентининг унинг мамлакатида
«рангли инқилоб»лар бўлмаслигига ишончи комил

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов сўнгги йилларда Россиянинг бирон-бир оммавий ахборот воситаси учун интервью бермаган эди. Ушбу аънаи икки ҳафта аввал, парламент сайлови якунланганидан сўнг бузилди — республика раҳбари Тошкентда «Независимая газета»нинг мухбирига интервью берди.

миз замин яратиб қўймасак, ижтимоий жараёнларга ташқаридан туриб аралашув ҳеч қандай самара бермайди. Бугунги кунда «демократияни олға силжитиш» деб атаётган муайян технологияларнинг шаклланиши — бу энди бошқа гап. Мисол учун, ҳозир худди Ироқда бўлаётганидек. Яъни, маълум бир мамлакатда, айтилик, «демократия тақчиллиги» мавжуд, ушбу мамлакат халқига ана шу тақчилликдан халос бўлишга ёрдам бериш керак, деб ҳисобланади. Бунинг учун катта маблағлар ажратилиб, тегишли кучлар йўналтирилади. Ва бундан кўзланган мақсад — тўнтарош уюштириш ва ана шундай «тақчиллик»ни вужудга келтирган ва авж олдирган раҳбариятни йўқотишдан иборат. Мана шундай ҳолатларда «бахмал ўзгариш»лар технологиялари ишга тушади: аввалги ҳокимият нисбатан тинч йўл билан, қурбонларсиз кетиши, унинг ўрнини бошқа, мазкур технологиялар манфаатларига жавоб берадиган кучлар эгаллаши кўзда тутилади.

манфаатларини кўзлашади. Сўнгра чет элга мунтазам сафарлар уюштирилади, уларда турли симпозиум ва семинарлар давомида бу одамларнинг онгига гоёта услит билан таъсир ўтказилади. Шу тариқа ўзларини «дунё фуқаролари» деб атайдиган кишилар тоифаси тайёрланади ва уларга яқин келажақда ер юзида умуман ҳеч қандай чегара қолмайди, деган фикр синдирилади. Бу, ҳозирги воқелигимизда «оддий одамлар сари ўн қадам», деб аталади. Жуда зўр. Кейинчалик ана шу гўзал ибора пайдо бўлган мамлакатнинг уч нафар фуқароси Тошкентда портлашлар уюштиради. Табиий савол туғилади: ана шу қадамлар қайси томонга йўналтирилган?!

Бирок Қозоғистон имзолаган ўнлаб ҳужжатларда ўз худудида қўшни давлатларга хавф соладиган плацдармлар ёки шароитлар яратмаслик мажбуриятини зиммага олган-ку. Чамаси, генерал бундан ёддан чиқарганга ўхшайди.

Умуман, галати бир мантқ юзага келмоқда: экстремистлар бизга қарши, чунки биз уларни таъқиб қилиб, фаолиятини авж олдиришга йўл қўймаймиз. Бундан қоралаш эмас, маъқуллаш керак! Ҳозирча эса юқори мартабали генерал расмий нуқтаи назарни билдирипти, деган таассурот қолмоқда. Бу эса ташвиш уйғотмасдан қўймайди.

Худди шунингдек, навбатдаги тўнтарош хавфининг Қирғизистонда вужудга келганлиги ҳам ташвишли ҳолатдир. Бу ҳақда Акаев ўз чиқишида очик гапирди. У, Қирғизистондаги «демократия тақчиллигини» қоплашга йўналтирилган маблағлар Фарбдан келаётганлигини ҳам айтиди. Мен ундан, шундай экан, нима сабабдан содир бўлаётган воқеаларга қарши турмай-сиз, зарур чораларни кўрмайсиз, деб сўраган эдим, у, қўлимдан келмайди, деб жавоб қилди. Хўш, бунга нима деса бўлади?

(Давоми 2-бетда).

— Ислон Абдуғаниевич, 2004 йил МДХ мамлакатлари учун Украинадаги «зарғалдоқ инқилоби» билан якунланди. Кўпчиликнинг фикрича, Грузия ва Украинада сўнгги пайтларда содир бўлган воқеаларда Фарбнинг таъсири бор. Нима деб ўйлайсиз, Фарб Ўзбекистондаги вазиятга ҳам таъсир кўрсата оладими?

— Бу оддий савол эмас, мен бу ҳақда кўп ўйлайман. Назаримда, бу турдаги инқилобларда албатта бир неча омил мавжуд бўлади. Бу борада Фарбга асосий роль ажратилишига мен унчалик мойил эмасман.

Бундан ҳам муҳимроқ бир омил борки, у ҳам бўлса, қатор йиллар давомида мамлакатда аста-секин тўпланиб борадиган ички норозилик кайфиятидир. Иккинчи омил эса, давлатнинг ижтимоий-иқтисодий соҳадаги сиёсати билан боғлиқ. Шунингдек, ҳукуматнинг аҳоли билан алоқаси қанчалик муштаҳам экани, улар ўртасида мулоқотнинг мавжуд ёки йўқлиги ҳам гоёта муҳим аҳамият касб этади. Энг ёмони, ҳокимият билан халқнинг муносабати кар билан соқовнинг «сўзлашуви»ни эслатадиган ҳолатдир. Бундай вазият масъулиятни зиммасига олган ҳокимият билан уни сайлаган халқ ўртасида вужудга келмаслиги керак.

Фақат юқорида зикр этилган ана шу ҳолатларнинг барчасини кўриб чиқиб, уларни баҳолагандан кейингина ташқи таъсир омили ҳақида сўз юритиш мумкин. Ишончим комилки, бундай таъсир мамлакатнинг ички ҳаётида — ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий жабҳаларда ўз ечимини топмаган масалалар йиғилиб, жамиятда норозилик ўсиб борган бир вазиятга юзага келиши мумкин. Табиийки, ҳар қандай жамиятда ҳам қандайдир норозилик мавжуд бўлади, ammo мен норозилик кайфиятлари авж нуқтасига чиққан, «буг қозонни ёриб юборишга келиб қол-

ган» вазиятни назарда тутаяман. Токи жамиятнинг ўзи кескин ўзгаришларга тайёр бўлмаса, агар одамларнинг сабр қосаси тўлмаса, ҳеч қандай Америка, ҳеч қандай Европа воқеаларни ўзи хоҳлаган ўзига буриб юборишга қодир эмас.

Шу сабабли мен Ўзбекистонда Украина ёки Грузия сценарийси такрорланиши мумкин, деб ўйламайман. Бу ўринда гап менинг давлат раҳбари сифатида бундай ҳолатга қарши эканимда эмас, балки бунда фуқароларнинг ўзи буни истамаслиги муҳимроқ аҳамиятга эга. Нега деганда, улар энди бир пайтлар СССР Олий Совети халқ депутатлари съездларида бепи-сандлик билан «тил-забони йўқ, қиёфасиз кўпчилик», деб аталган одамлар эмас. Улар бугун ўз мамлакатида, ўз юрти учун, келгуси авлодлар тақдири учун масъулиятни чуқур ҳис қилиб яшаётган инсонлардир.

Империя даврида бизни иккинчи даражали одамлар, деб ҳисоблаган. Ҳолбуки, бизга нисбатан шундай фикрда бўлганлар одамларимиз бошқача тарбия кўрганни, улар собиқ иттифоқнинг бошқа худудларида содир бўлган кўп воқеаларнинг ўз юртларида такрорланишига сира ҳам йўл қўймаслигини англамас эдилар. Яъни, одамларимизнинг менталитети ўзгача, тушунялсизми?

Лекин, шунга қарамай, бу бизнинг 90-йилда ўз танлаган йўлимиз — демократик янгиликни, фуқаролик жамиятини қуриш йўлидан қайтишимиз мумкин, деган фикрни англамайди. Фақат ҳар ким бу йўлни ўзига хос йўсинда босиб ўтади. Биз халқ ҳокимияти бўлмиш демократиянинг фундаментал тамойилларига асосланган, уларга сўзсиз риоя этган ҳолда, айна пайтда ўз ҳаракатларимизни халқимизнинг тафаккури, неча минг йиллик турмуш тарзи билан мувофиқ равишда олиб боришимиз керак.

Шу сабабли, агар биз ўзи-

Мамлакатимизда сайлов кампаниясининг навбатдаги муҳим босқичи — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзоларининг сайлови қизгин паллага кирди.

СЕНАТГА САЙЛОВЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

18 январь куни Бўхоро, Самарқанд, Фарғона ва Хоразм вилоятларида халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашилари депутатларнинг кўшма мажлислари бўлиб ўтди.

Уларда мазкур давлат ҳокимияти вакиллик органлари депутатларидан ҳар бир худуд бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Се-

натига олти нафардан вакил сайланди. Яширин овоз бериш қонунда ва Марказий сайлов комиссияси томонидан тасдиқланган Низомда белгиланган тартибда амалга оширилди.

Кўшма мажлисларда Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси аъзолари иштирок этди.

(ЎЗА).

ЎЗБЕКISTON — ГЕРМАНИЯ ҲАМКОРЛИГИ

Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар агентлигида Ўзбекистон Республикаси билан Германия Федератив Республикаси ўртасида молиявий ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро битим имзоланди.

Ҳужжатга мувофиқ, Германия ҳукумати Ўзбекистонга 2,5 миллион евро миқдоридagi грант ажратади. Ушбу маблағ мамлакатимизда сил касаллигига қарши курашишга доир лойиҳани такомиллаштиришга сарфланади.

Таъкидламоқ жоизки, Германия 2000 йилдан буён Ўзбекистонда DOTS дастури доирасида сил касалликларига қарши курашиш, бунинг учун зарур тиббий ва техникавий воситалар, лаборатория ускуналарини харид қилиш, тиббиёт ходимлари малакасини ошириш мақсадида умумий қиймати 7,5 миллион еврога тенг уч лойиҳа учун маблағ ажратган.

Шунингдек, имзоланган битимга мувофиқ, Германия ҳукумати Ўзбекистонда ахборот-коммуникациялари технологиялари соҳасида касбий таълим тизимини такомиллаштиришга қаратилган 1,2 миллион евро миқдоридagi имтиёзли кредит ҳам ажратади.

Ҳужжатга Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, ташқи иқтисодий алоқалар агентлиги раиси Элёр Фаниев ҳамда Германиянинг мамлакатимиздаги Факултета ва мухтор элчиси Ханс-Йоахим Кидерлен имзо чекди.

Ф. АРЗИЕВ,
ЎЗА мухбири.

Битим имзоланди

Шу йил 18 январда Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси ва Польша Республикаси ҳукуматлари ўртасида ўзаро махфий ахборотларни ҳимоялаш тўғрисида Битим имзоланди. Ҳукуматлараро Битимнинг имзоланиши XXI асрнинг катта хавфлари — халқро терроризм, диний экстремизм, гиёҳхандлик ва уюшган жиноятчиликка қарши ҳамкорликда курашиш жабҳасида Ўзбекистон — Польша ўртасидаги икки томонлама муносабатлар доирасида амалга оширилди.

Битимни Ўзбекистон Республикаси ва Польша Республикаси ҳукуматла-

ри топшириғига биноан Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизмати Раиси Рустам Иноятов ва Польша Республикаси Ички хавфсизлик агентлиги раҳбари Анджей Барчиковски имзоландилар.

Мазкур Битим икки томонлама муносабатларни таркиб топтириш билан бирга махсус хизматларнинг ўзаро ҳамкорлигини ривожлантиришга имкон беради, иккала давлатлар хавфсизлигига турли хатарларга қарши биргаликда курашиш учун ҳуқуқий замин бўлади.

Ўзбекистон Республикаси ТИВ Матбуот хизмати.

Ёш журналистлар учун семинар

Навоийдаги IATP марказида Ёш журналист мактаби тингловчилари иштирокида қатор семинарлар бўлиб ўтди. Ушбу тадбирлар янги йилда бошланган «Интернет-журналистика» дастурини амалга ошириш борасидаги илк босқич бўлди. Утказилган дарслар давомида ёш журналистлар турли хил манба ва услублардан фойдаланган ҳолда оммавий ахборот воситаларининг ахборот майдони билан танишдилар.

Дарсларда ёшлар учун яратилган Интернет-журналистика соҳасига алоҳида эътибор қаратилди.

АДИБ УЙ-МУЗЕЙИДА

Мамлакатимизда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ойбек таваллудининг 100 йиллигига қизгин тайёргарлик кўриломоқда. Вазирлар Маҳкамасининг «Мусо Тошмуҳаммад ўғли Ойбек таваллудининг юз йиллигини нишонлаш тўғрисида»ги қарори адиб ҳаёти ва ижодий фаолиятини, адабий меросини янада чуқур ўрганишда муҳим аҳамият касб этаётди.

Шу кунларда ёзувчи уй-музейида иш ҳар қачонгидан ҳам қизгин. Жумладан, музей экспозициясини янгилаш устида иш олиб борилмоқда. Мавжуд экспонатлар ёнига адиб ижодига, илмий ва ижтимоий фаолиятига дахлдор янги ҳужжат, сурат ва китоблар қўшилмоқда.

Юбилей муносабати билан уй-музейида янги бўлим ташкил этилаётди. Ундан Президентимиз Фармони билан ёзувчига берилган «Буюк хизматлари учун» ордени ҳамда адибнинг сўнгги йилларда хорижда чоп этилган асарлари ўрин олади.

Н.ОЧИЛОВ,
ЎЗА мухбири.

Муҳаммад АМИН (ЎЗА) олган суратлар.

Халқаро сўзлашув арзонлашди

Россиянинг «Центральный телеграф» компанияси «Центел» харитаси бўйича халқаро сўзлашувлар нархини пасайтирди.

Эндиликда компаниянинг мазкур карталар бўйича Канада, Европа Иттифоқи, Хитой ва бошқа давлатлар билан бир қаторда Жануби-Шарқий Осиё, Яқин Шарқ, Жанубий Америка ва Африка давлатларига қўнғирок қилиш нархи анча камайтирилди.

Айни пайтда, Ҳамдўстлик давлатлари билан боғлиқ ҳам арзонлашди. Масалан, эндиликда Москвадан Қозоғистонга бир дақиқа қўнғирок қилиш учун 19 цент тўлаш лозим, Ўзбекистон билан худди шунча сўзлашиш учун 15 цент (157 сўм атрофида) тўланса, кифой.

ЎЗ мухбири.

Ислом Каримов: «Империя даврида бизни иккинчи даражали одамлар, деб ҳисоблашар эди»

(Давоми. Боши 1-бетда).

Ҳайманки, бизда вазият бу даражага бориб етмайди, Грузия ва Украинадаги каби воқеалар Ўзбекистонда бўлиб бериб қолмайди. Одамлар бундай уриниш ва хатти-ҳаракатлар ортда қандай мақсадлар ётганини тушунишлари ва бундай режаларнинг амалга оширилишига йўл қўймасликлари керак. Акс ҳолда, бу ҳеч кимга яхшилик олиб келмайди.

— **Ўзбекистон жиддий ўзгаришлар бўсағасида турибди. Жумладан, яқинда доимий равишда фаолият юритадиган икки палатали парламентга сайловлар бўлиб ўтди. Мамлакатнинг яқин келажақдаги истиқболли қандай тасаввур қиласиз?**

— Бунга жавоб саволингизнинг ўзида мужассам, деб ўйлайман. Доимий равишда фаолият юритадиган профессионал парламентнинг шакллантирилиши шунга кўрсатадики, давлатнинг ислоҳ қилишда биз етилиб келаётган ва давр илгари сураётган ўзгаришлар жараёнининг қонунийлик асосига принципиал аҳамият беришимиз. Таъбир жоиз бўлса, ҳозирги кунда мамлакатимизда парламент тизимининг шундай бир восита яратилмоқдаки, биз унинг ёрдамида халқ ҳокимиятини, фуқаролик жамияти асосларини сезиларли даражада мустақамлаштиришимизга ишончим комил.

— **Бу қандай натижа беради?**

— Бу жараёнларнинг пировард натижаси демократик давлатни барпо этишдан иборатдир. Умуман демократик давлат деган ибора ўринли-ўринсиз тарзда шунчалик кўп такрорланадики, мен бунга бошқача ифодадаги жоиз деб биламан: биз кураётган давлат XXI аср талабларига жавоб берадиган, диктатурага йўл қўймайдиган давлат бўлади. Диктатура, деганда битта мамлакатда адолат қарор топишда намоён бўлади. Албатта, мутлақ ҳақиқат сингари мутлақ адолатнинг ҳам бўлиши мумкин. Лекин шунга қарамай, одамлар доимо адолатга интилиб келган ва интилади, унга умид боғлаб яшади. Халқимизда шундай гап бор: ҳокимият курсисидан ўтирганларга инсоф берсин, улар адолатли бўлсин. Ўйлайманки, ҳар бир ҳокимият тармоғи чинакам адолатли бўлганда (бунинг учун улар аввало мустақил бўлиши керак), кучларнинг шундай нисбати вужудга келадими, бунда диктатура, яъни ҳокимликка ўрин қолмайди, одамлар ўзларини янада эркин ҳис этиши ва уларда ўз қобилиятларини рўйбга чиқариш имконияти ортади.

Албатта, биз ҳозир демократик давлат қуришининг бошланғич даврини бошимиздан кечираётимиз, бу жараён учун муайян вақт керак, лекин бизни боширувчилар ҳам топилади. Бироқ бу масалада шовша-шошарликка йўл қўйиб бўлмайди. Ахир, биз ҳозирча кўпроқ бу давлатнинг шакли шомолини яратиш устида иш олиб бораётишимиз, аммо, энг муҳими — уни маъно-мазмун билан тўлдиршидир. Америка ҳам 200 йилдан буён ўз Конституциясининг моҳиятини тўлдириб келаяпти-ку. Янги парламент депутатлари ҳам, вазирлар ҳам, суд ҳокимияти раҳбарлари ҳам ана шундай тушунчалар асосида фикрлашлари керак.

Масаланинг муҳим жиҳати — ислохларнинг одамлар ҳаётига қандай таъсир кўрсатаётганида. Биз нафақат сиёсий жабҳани,

балки иқтисодий ҳам, ижтимоий ҳаётни ҳам, маънавий-ахлоқий соҳани ҳам ислоҳ қилишимиз зарур. Бу гоёт кенг қўламли ислохотлар бўлиб, биз уларни комплекс тарзда ҳал қилиш орқалигина ўз мақсадларимизга эриша оламиз. Янги парламент олдида турган энг долзарб вазифа — ислохотларга асос бўладиган сифатли қонунарни яратишдир. Чунки, айнан тегишли қонунийлик асосининг етишмаслиги кўпдан буён ўз ечимини кутиб турган аксарият муаммоларни ҳал қилишга халақит бериб қолди.

Масалан, бугунги кунда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотининг 36% ни бераётган кичик бизнес билан боғлиқ айрим муаммолар бор. Албатта, бу натижа ҳам ёмон эмас, лекин мен масалани бошқача, яъни бу кўрсаткични 50-60% даражасига кўтариш тарзида қўймоқчиман. Чунки, кичик бизнес ишсизликни қисқартириш, янги шариқат тезкорлик билан мослаштириш, ўз фаолиятини қайта ташкил этиш имконини беради. Ва табиийки, шунда иқтисодий-иқтисодий соғлом, ҳақон конъюнктура ва рақобати қонунарга асосан мослаша оладиган бўлади.

Эки, масалан, биз судларимизни мустақил деб атаймиз. Ваҳоланки, ҳали бунга тўла эришганимиз йўқ. Қонунаримиз қанчалик мукамал бўлмасин (ҳақиқатда ҳам улар энг замонавий талабларга жавоб беради), лекин мустақил суд тизимига эга бўлмасдан туриб, бу қонунарни тўлақонли равишда қўллаш амримақол. Ҳатто бугунги кунда Ўзбекистон аҳоли жон бошига нисбатан маҳбуслар сони (жами 39 минг киши) бўйича МДХ давлатлари орасида энг яхши — охириги ўринни эгаллашгани инобатга олган тақдирда ҳам бунга эришиш қийин.

Прокуратуранинг бу масаладаги ролига ҳам жиддий тўзатишлар киритиш лозим. У жазолари идора эмас, биринчи навбатда фуқаролар манфаатини, жумладан, уларни давлат таъзиқидан ҳам ҳимоя қиладиган орган бўлиши керак. Тасаввур қилиб кўринг, одамларнинг он-ғида чуқур илдириш отган қарашларни ўзгартириш, ҳуқуқ-тартибот ходимлари, бутун адлия идоралари давлат манфаатларини эмас, фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишига эришиш учун қанчалик катта, аниқ мақсадларга йўналтирилган ишларни амалга ошириш даркор. Шундай тушунча, шундай қараш қон-қонимизга, вужудимизга сингирб кетиши лозим. Биз шу мақсадда мактабларимизда “ҳуқуқий маданият” дарсини жорий этиш ниятидамын. Албатта, судларнинг адолатли бўлишига эришиш керак, бироқ ҳозирча ўзини адолатли судланган, деб ҳисоблайдиган кишини топиш қийин. Агар эрласангиз, фақат “Кавказ асирали” фильмининг қаҳрамонига “Яшасин дунёдаги энг одил суд — совет суди!” дея хитоб қилди.

Қисқача айтганда, бошланган ислохотларнинг энг долзарб мақсади — иқтисодий, одил судлов, давлат тузилмалари йўлида гов бўлиб турган, ҳар бир инсонга унинг муносиб турмуш кечириши, ўз имкониятларини тўлиқ намойиш этиши учун шарт-шароит яратишга ҳамда фуқароларимиз фаровонлигининг ошишига халал бераётган барлиқ тўсиқларни бартараф этишдан иборат. Давлат халқимизга ривожланган мамлакатлардаги каби турмуш шароитини яратиб бериши керак.

Бу ҳақда сўз кетганда мен одатда Жанубий Корёяни мисол келтираман — дарвоқе, у ерда бизнинг юзлаб ёшларимиз таълим олмақда. Япония, Европада ҳам талабаларимиз кўп, Москванга эса бироз унутиб қўйганга ўхшаймиз. Ҳолбуки, мамлакатларимиз ўртасида имзоланган стратегик шериклик тўғрисидаги шартномада ўзаро ҳамкорликнинг барча муҳим соҳалари, энг аввало, иқтисодий

соҳасидаги ҳамкорлик кўзда тутилган.

Шу муносабат билан таъкидлашни истардимки, биз мамлакатимизга Россиянинг кичик ва ўрта бизнеси кириб келишини фаол қўллаб-қувватлаган бўлар эдик. Аёнки, йирик компаниялар ҳам керак, фақат уларнинг мустақил равишда ёки ўз сармоялари иштирокида қўшма корхоналар тузиб, халқро бозорга чиқиши мақсадга мувофиқдир. Албатта, биз Ўзбекистонда аввалдан, совет давридан буён фаолият кўрсатиб келаётган корхоналарни унутмаётганимиз йўқ, бунга авиация заводи мисол бўла олади.

— **Дарвоқе, Россия бу ишлаб чиқариш корхонасини Воронезга кўчириш, деган гап ҳақиқатга қанчалик тўғри келади?**

— Мутлақо тўғри келмайди. Аксинча, Россия ҳарбий маҳкамаси ва шахсан Ҳарбий Ҳаво Кучлари бош қўмондони Михайлов бизнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган ИЛ-76 МФ самолётининг энг замонавий ва дунёда муқобили йўқ эканлигини бир неча бор таъкидлаган. Бу самолётни фақат бизнинг заводимиз ишлаб чиқаради. Ушбу завод Россиянинг икки мингта корхонаси билан кооперация алоқаларига эга, нима учундир бу ҳақда гапирилмайди. Битта мамлакатда ёлқикда бу турдаги маҳсулотни ишлаб чиқариш мумкин эмас.

Россия ҳам НАТО билан ҳарбий-мудофаа маҳсулотларини ишлаб чиқариш бўйича ҳамкорлик қилишга тайёр эканлигини очик билдирди. Нима сабабдан НАТО билан ҳамкорлик қилиш мумкин-у, Ўзбекистон билан мумкин эмас? Нима сабабдан ушбу заводнинг бир қисmini Воронез ёки Омскка кўчириш керак? Бу заводда бугунги кунда 30 минг киши ишлади, уларнинг аксарияти рус миллатига мансуб. Ҳўш, улар қаёққа боради?

Биз бир-биримизга кўпроқ ишонимиз керак. Бусиз ҳеч қандай стратегик шериклик ҳақидаги шартнома кутилган самарани бериб қолмайди. Ҳамкорлик қилиш зарур. Масалан, космос соҳасида ишлайдиган бир неча объектларимиз бор. Биз Россия академияси билан бу борада ҳамкорлик қилишга тайёрмын. Гап фақат шунда эмас. Стратегик шерикликнинг энг муҳим жиҳати шуки, у бизни, халқларимизни, минглаб инсонлар тақдирини билан боғлиқ мамлакатларимизни бир-бирига яқинлаштиради. Бу алоқаларни ҳеч ким уза олмайди. Давлат раҳбарлари бу жараёнларни тезлаштириши ёки тўхтатишига уриниши мумкин, бироқ уларни узиб ташлашга ҳеч кимнинг қурби етмайди.

— **Москвада стратегик шериклик тўғрисидаги шартнома имзоланган, Россия келгусида, Қирғизистон ва Тожикистондаги каби, Ўзбекистонда ҳам ўзининг ҳарбий базасини жойлаштироқчи, деган гаплар тарқалди...**

— Мен минтақамизнинг милитаризация майдонига айланишига мутлақо қаршиман. Ҳар қандай базанинг мавжудлигининг ўзи маҳаллий аҳоли психологиясига таъсир кўрсатади. Биз эса ўз келажимизни бошқача кўришимиз керак. Шу сабабли, йирик давлатларнинг бундай ўзаро муносақаси — унчалик яхши иш эмас. Қирғизистонда 30 км.лик масофада иккита — Россия ва Америка аэродромларининг мавжудлигини мен тушуна олмайман. Бу нафақат куч-қудрат намоиши, балки гайритабиий бир ҳол. Бундай вазиятда биз ўзимиз истамаган ҳолда бу ерда ўз ҳарбий кучларини жойлаштирган давлатлар қўлида гаровга айланиб қоламиз.

— **Сиз Ўзбекистонда Америка ҳарбий-ҳаво кучларини чиқариб юбориш ва улар жойлашган аэродромни ёпиб қўйиш ниятидамын?**

— Ҳозирги пайтда ушбу аэродромнинг мақоми муҳокама

қилинмоқда. Бизнинг қатъий нуқтаи назаримиз шундан иборатки, америкаликлар ундан фақат Афғонистоннинг тинч йўл билан тикланиш жараёни яқунлангунга қадар фойдаланишади. Афғонистондаги контртеррористик операция охирига етган, Ўзбекистон ҳудудида ҳар қандай мамлакат ҳарбий-ҳаво кучларининг бўлишига зарурат қолмайди. Чунки биз суверенитетимиз нимадан иборат эканлигини яхши биламиз ва уни ҳимоя қиламиз.

— **Мазлумки, 2007 йилда Ўзбекистонда Президент сайлови бўлиб ўтди. Сиз бу сайловда ўз номзодингизни қўйиш масаласига қандай қарайсиз? Айрим МДХ мамлакатлари президентларида бўлганидек ворсингиз борми?**

— Сайловга ҳали етарли вақт бор, бинобарин, бу масалани бафуржа ўйлаб қўриш мумкин. Муҳими, биз бугун ҳокимиятнинг мустақил тармоқларини, шу жумладан, ижроия тармоғини шакллантириш йўлидан изчил бормоқдамиз. Мен ҳукуматнинг амалда мустақил бўлишини-ни жуда истар эдим. Бугун эса, тан олдига керакки, бизнинг шариқатимизда барча масалалар менга — Президентга келиб тақалади ва бу бежиз эмас: биз мураккаб ривожланиш йўлини босиб ўтдик, замоннинг турли таҳдидларига жавоб беришга тўри келди ва мен бутун масъулиятни ўз зиммамга олишга мажбур эдим. Бундан буён албатта вазият ўзгариб боради. Биз бошлаган ишларни давом эттирадиган авлодни тарбиялаб етиштириш керак. Бу борада мамлакатдаги туб янгиланиш жараёнларини давом эттиришга қодир бўлган муносиб кишиларнинг ижтимоий фаолият майдонига келиши жуда муҳим.

— **СССР таназзулга учрагач, кўплаб руслар Ўзбекистондан кўчиб кетишти. Уларни мамлакатга қайта тақлиф этиш истаги йўқми?**

— Статистик маълумотларга кўра, 1990 йилда мамлакатимизда 1 миллион 550 минг “славян миллатига мансуб” киши яшаган. Сўнгги 15 йил мобайнида уларнинг сони 1 миллионга тушди. Бунга фақат Иттифоқнинг тарқалиб кетганига сабаб бўлгани йўқ. Араб, мусулмон давлатларидаги айрим мафкурачилар минтақамизда мафкуравий бўшлиқ вужудга келганлигини пайқаб, бу ерга келиб, масжидлар қуришга киришди, гўёки одамларга динимизни қайтара бошлашди. Бу эса, тўғрисини айтиш керак, бу ердаги аҳолининг мусулмон бўлмаган қисмини муайян даражада ташвишга солиб қўйди.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, мен мусулмонман ва ҳеч қачон ота-боболаримнинг муқаддас динидан юз ўгирган эмасман. Бироқ ислом динида иккита йўналиш бор. Аънанавий, маърифий ислом билан бирга, минг афсуски, ислом ниқоби остидаги тажовузкор оқим ҳам бор ва у тобора кучайиб бормоқда. “Ҳизбут-таҳрир”, “Ал-Қоида”, “Мусулмон биродарлар” каби ташкилотлар ҳам шу оқимга мансуб. Бу энг ашаддий, жангари оқим бўлиб, у аънанавий ислом динига эътиқод қиладиган бир ярим миллиард мусулмонни ўзига бўйсундириб олмақчи. Бу қабиҳ ниятли кучлар иймон-эътиқодни сиёсат билан алмаштиради, ҳаммамни ўзининг ортдан кўр-кўрона эргаштиришни, ислом динидан христианлик ва бошқа динларга қарши курашишда қурол сифатида фойдаланишни истади. Улар жуда узокни қўзлайдиган гаразли мақсадларга эга. Афсуски, бунга камдан-кам одам аҳамият беради. Америкаликлар бу ёвуз балонинг хавфини энди тушуниб етмоқда ва унга эътибор қаратмоқда. Улар ислом динининг ичида кураш бораётганлигини англай бошлади. Инсоният келажиги кўп жиҳатдан бу курашда қайси тарафнинг устун келишига боғлиқ.

Таассуфки, ислом оламида

ташқарида динимиз ҳақида ниҳоятда сохта, ибтидоий тушунчалар ҳам мавжуд. Мусулмончиликни террорчилик билан тенглаштириш, бен Ладенни бутун ислом намояндаси деб кўрсатишга уриниш ҳоллари ҳам учрайди. Бундай қараш ва талқинлар ислом дини ҳақида но-тўғри тасаввур уйғотиши ва бутун дунёда унга нисбатан таҳликали муносабатни келтириб чиқаради.

Менинг нуқтаи назаримга кўра, аънанавий исломнинг жаҳолат ва реакцион оқимлар устидан ғолиб чиқиши учун ёрдам бериш ва шу орқали террорчилик илдизига болта уриш керак. Дарвоқе, биз шу мақсадда — мусулмонларнинг тинчлик ва эзгулини ёқловчи ислом динининг асл моҳиятини чуқур ўрганишлари учун беш йил аввал Тошкент Ислом университетини ва унинг қошида лицей ташкил этидик.

Юқоридаги саволга келсак, шунга айтмоқчиманки, мен шу кунларда республикага қайтиб келган 70 нафар рус кишига фуқаролик бериш тўғрисидаги фармонга имзо қечдим.

— **Халқро террорчиликка қарши курашиш учун турли давлатларнинг саъй-ҳаракатларини бирлаштириш, хусусан, махсус хизматларнинг ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш зарур. Ўзбекистон ва Россия махсус хизматлари ўртасида ана шундай ҳамкорлик борасида аниқ механизм мавжудми?**

— “Халқро терроризм” тушунчаси 2001 йилнинг 11 сентяб-ридан аниқсиз урф бўлди. Бироқ бундан анча аввал ҳам Италияда “Кизил бригадалар” ва Германияда Бааер-Майнхоф гуруҳи бор эди... Бу ҳақда бугун Европада эслашни ёқтиришмайди. Нима учундир фақат ҳозирги кунга келиб Афғонистоннинг наинки Европани наркотиклар билан таъминлайдиган асосий манба эканлигини, балки энг ашаддий террорчиларни тайёрлайдиган полигон ҳам эканлигини ҳамма бирданга англаб етди. Ҳолбуки, мен бу масала ҳақида анча илгари гапирганимда, менга лоқайдлик билан “Бу сизнинг муаммоингиз”, деб жавоб беришган эди...

Террорчиликка қарши курашда бизнинг принципиал нуқтаи назаримиз ўзгаргани йўқ. Марказий Осиё ҳамкорлиги ташкилотининг (МОХТ) Душанбеда бўлиб ўтган сўнгги йиғилишида МДХ ҳудудида ва хусусан, МОХТ ҳудудида мавжуд бўлган террорчилик гуруҳларини қонундан ташқарида деб эътироф этиш мақсадида уларнинг рўйхатини тузиш ҳақида қарор қабул қилдик. Бу жиддий тадбир бўлиб, ўз амалии самарасини бермоқда: Германия, Покистон, 16 та араб мамлақати “Ҳизбут таҳрир”ни ноқонуний деб топти, Россия ҳам, кейинчалик МОХТ нинг бошқа давлатлари ҳам бу қарорга қўшилди.

Ўзбекистон халқро коалиция аъзоси бўлиб, Афғонистондаги террорчиликка қарши операцияда муҳим роль ўйнади. 2001 йил 8 октябрда (Афғонистондаги операция бошлангунга қадар) биз коалиция кучларига ўз аэродромимизни бериб туриш ҳақида қарор қабул қилдик. Бу ҳол ўшанда кўпчиликка, жумладан, Россияга ҳам ёқмаган эди. Операция муваффақиятли ўтган, бизнинг қўшниларимиз антитеррор коалицияси аъзоси эканликларини, Афғонистонда тинч ҳаёт ўрнатилишида фаол қатнашаётганликларини ҳақида гапира бошлашди. Ва Қирғизистондаги аэродром Афғонистоннинг демократия ва тикланиш йўлидаги ҳаракатини таъминлашда салкам бош омиб бўлганини ҳам таъкидлашди.

Дарвоқе, Қирғизистондаги ушбу база операция яқунлангандан сўнг пайдо бўлди. Ва у Афғонистонга эмас, Хитойга яқинроқ ҳудудда жойлашган...

Шу ўринда айтиш жоизки, террорчилик мафкуриси бошқа динларни инкор этиш мафкураси асосида шаклланади. Бунга

бир пайтлар тинчликни тарғиб қилувчи ташкилот сифатида майдонга чиққан, бугунга келиб эса энг ашаддий террорчилар, қотиллар ва зўравонларни етказиб берадиган ташкилотга айланган “Ҳизбут-таҳрир”ни мисол қилиб келтириш мумкин. Шу сабабли ҳам бизнинг ишончимиз комилки, авваламбор, террорчилар томонидан ёшларнинг онига сингдирилиб, уларни гайриқонуний ишларга тортадиган ёвуз мафкурага қарши кескин кураш олиб бориш керак.

Афсуски, террорчиликка қарши кураш ниқоби остида дунёнинг асосий геостратегик ўйинчилари бўлмиш давлатлар ҳар жиҳатдан гоёт муҳим бўлган Марказий Осиё минтақасидаги ўз таъсирини сақлаш учун кураш олиб боришмоқда. Бундай вазиятга эса террорчиликка қарши ҳақиқий кураш масаласи содир бўлаётган жараёнлардан четда қолиб кетиши мумкин. Айтилик, МДХ давлатлари доирасидаги бирон-бир йиғилиш йўқки, унда террорчиликка қарши курашиш тўғрисида ҳужжат қабул қилинмаган бўлсин. Юзлаб ҳужжатлар қабул қилинган, сўз ўйини авжида, иш эса зийн кўрмоқда, тилда эмас, амалда вазиятни ўнглашга интилаётганларнинг саъй-ҳаракатлари обрўсизлантирилмоқда. Табиийки, бундай шариқатда маккор, ўта шафқатсиз, пики қайрилган халқро террорчиликка қарши курашда илҳомий натижаларга эришиш мушкул.

— **Нима деб ўйлайсиз, МДХнинг келажиги борми?**

— Бугунги кунда МДХ расман мавжуд, моҳиятан қараганда, унинг истиқболи ҳам йўқ эмас. Бироқ бу саволга Украина, Молдова, Грузия ва айрим бошқа мамлакатлардаги вазият ойдинлашганидан сўнггина аниқроқ жавоб бериш мумкин. Ҳамдўстлик бундан буён ўзини кейинги пайтларда ҳеч нарса содир бўлмаётганда тута олмайди.

Бугун МДХ мустақил қарор қабул қилишга қодир эмас ва бу кимгадир қўл келмоқда. Украинада рўй берган воқеаларга нисбатан МДХ бирон марта ҳам ўз муносабатини билдирмади. Ваҳоланки, у ерга кимлар келиб, воқеаларга ўз таъсирини ўтказишга ҳаракат қилмади. Ҳўш, МДХ қандай таъсир кўрсатди? Охир-оқибатда бизни Украинадаги воқеалар қизиқтирмадики мумкин эмас-ку. Украина — МДХнинг тўлақонли аъзоси, бунинг устига, бир неча ой аввал президент Кучма Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Кенгашининг раиси бўлган эди. Нима сабабдан бу масала бўйича бирон марта МДХ давлатлари бошлиқлари йиғилмади?

— **Кучманин ўзи мамлакатда содир бўлаётган воқеаларга эътибор қаратишни сўраб МДХга мурожаат қилган эдимми?**

— У кўпчиликка, жумладан, Польшага, Литвага, Брюсселга мурожаат этди, фақат МДХга эмас. Балки унинг фикрича, МДХ мамлакатлари у ёки бу масалаларни муҳокама қилиш учун у қадар нуфузли шериклар эмасдир. Айтиш жоизки, Грузияда содир бўлган воқеаларга ҳам МДХ ўз муносабатини билдирмади, умумий қараш ишлаб чиқилмади. Ҳамдўстлик муайян воқеаларга таъсир кўрсатиши мумкин, бироқ амалда бирон марта ҳам бундай бўлмади. Умуман, собиқ иттифоқ ҳудудида пайдо бўлган Евро-Осиё Иқтисодий Иттифоқи (ЕвразЭС), Коллектив хавфсизлик шартномаси ташкилоти (ОДКБ), Ягона иқтисодий макон (ЕЭП) каби турли бирлашмалар ўзи ҳақида баландровоз баёнотлар беради, бироқ шахсан мен ҳозирча уларнинг ҳеч қандай самарасини сезаётганим йўқ.

Виктория ПАНФИЛОВА,
“Независимая газета”
(Москва)нинг 2005 йил 14 январь сонидан таржима қилиб олинди.

Журналист ён дафтарида

Болаларнинг билан омон бўл, БАТАН!

Инсон ҳаётида энг нурли, гўзал ва боқира бир бекаб бор. Бу - БОЛАЛИК манзили. Юракларда чуқур из қолдиради, ҳар қандай вазиятда ҳам энг тоқли хаёллар ҳада этади у бизга.

Утган асрнинг 1977-78 йиллари эди, чамамда. Бутун матбуот нашрлари, хусусан, радио ва телевидение орқали америкалик Пат исмли жажжи қизалокнинг нейтрон бомба ихтирочисига мактуби ёрилди, ўқиб эшиттирилди:

«Уруш қўзғамас туринг, илтимос, яна... бирозгина яшаб олай, мен ҳали боламан».

Ҳаётнинг, тинчликнинг, болаликнинг кадр-қимматини катталардан ҳам ав-

валроқ чуқур ва теран англаб ета олган, ҳатто бутун жонли табиғатга, одамзотга қирғин келтирувчи қирқинчи кул қизалокнинг ушбу мактуби инсонлар юрагини ларзага келтирганди. ***

Амударё туманининг Қипчоқ қишлоғидаги 11-ўрта мактабда бир қизча ўқийди. Қўндуз исмли бу қизча чиройли шэрлар, митти ҳижолат ёзади ва уларни сурат билан бе-зайди. Бир суратини кўриб кўзларимдан ёш чиқиб кетган. Чексиз кур-инотни дуд бошган, ку-раи замин ўз меҳватуи-тергадирдан чиқиб кет-гайди. Қандайдир ёвуз

қўллар ер шарини худди кир сикқандай сиқиб ту-рибди. Ёвуз бармоқлар орасидан қоп-қора қон сизиб чиқаяпти. Коинот, бутун борлик, ердаги, ҳаёт жонхалок... Қушлар-нинг патлари узилиб туш-моқда... ***

Қаранг, жажжигина юракда тинчлик ва му-саффолик ташвиши.

Бундан бир неча йил аввал Амударё туман хо-тин-қизлар қўмитаси та-шаббуси билан «Соғлом авлод йили» дастури асо-сида асфальтга расм чи-зиш бўйича болакайлар ўртасида кўрик-танлов ўтказилди.

Ловулаган ёз офтоби тигида Бунёд исмли 6 яшар болакай ўзи чизган

суратга тикилганча йи-лаб юрди.

Суратда осмон, куёш, учиб бораётган қушлар ақиб этган. Пастда эса бо-ласини баргига босган она.

— Суратнинг номи нима? — сўрадим.

— Дунё турсин, онам турсин, уруш бўлмасин, — деди Бунёд негидир маънос тортиб.

— Она-нинг укаси Афғон уруши-да ўлган экан. Уруш бўлмаса, ҳеч қим ўлмай-ди, тўғрими?

Мен, тўғриси, гапириш-га сўз тополмай, лол бўлиб қолгандим, ўшанда. Қарангки, урушнинг инсо-ният учун қанчалик оғир, битмас жароҳат эканлиги шу митти юракда ҳам ўз асоратини қолдирибди.

Бунёднинг ҳам қалби-да олис — 70-йиллардаги қизалок Патнинг болалик дунёсини нотинч қилиб, оромини бузган ташвиш ва болаларча ИСЕН бор эди, назаримда.

Болаларимиз бор экан, уйимиз бозор, бу-тун олам чароғон. Чунки уларнинг қалблари пок, беғубор, оппоқ, Бейхитёр ҳайқиргимиз келади:

— Болаларимиз билан омон бўл, БАТАН!

Робия ЙҮЛДОШЕВА.

Муҳим факт (воқеа, ҳаракат) ҳақида ахборот

“O‘ZBEKENERGOTA‘MIR”

ОЧИК АКЦИЯДОРЛАНК ЖАМИЯТИ

09-сонли муҳим факт

Умумий йиғилиш тури — навбатдан ташқари.
Умумий йиғилиш ўтказиш шакли — очик.
Умумий йиғилиш ўтказилган сана — 2005 йил 11 январь.
Умумий йиғилиш ўтказилган манзил — Тошкент ш., Муртазов к., 8-уй.
Умумий йиғилиш баёни имзолаган сана — 2005 йил 17 январь.
Умумий йиғилиш қарори — йиғилишда акциядорлар ва уларнинг ваколатли вакиллари иштирок этди, улар жами 33292 овозга эга бўлиб, жамиятнинг умумий жойлаштирилган акцияларнинг 76 фоизини ташкил этади.

Овозга қўйилган масалалар, улар бўйича овоз бериш рақамлари ва қабул қилинган қарорлар:

- Жамият устави, эмиссия ривосласига ўзгартиришлар киритиш.
Овоз бериш: “рози” — 33292 та овоз ёки овоз беришда иштирок этган акциядорларнинг 100 фоизи.
Қабул қилинган қарор: жамият устави ва эмиссия ривосласига киритилган ўзгартиришлар матни тасдиқлансин.
- Кузатув кенгаши таркибига янги аъзолар сайлаш (овоз бериш кумулятив, алоҳида бюллетень билан).
Овоз бериш: “рози” — 66584 та овоз ёки овоз беришда иштирок этган акциядорларнинг 100 фоизи.
Қабул қилинган қарор: В.З.Спицина ва А.М.Сайдов кузатув кенгаши таркибига киритилсин.

10-сонли муҳим факт

Кузатув кенгаши таркибидан А.Х.Ахунджанов ва М.С.Зоҳидов ваколатлари тугагани учун чиқарилди.

Кузатув кенгаши таркибига В.З.Спицина ва А.М.Сайдов янги сайландилар, устав фойдаланиши йўқ.

Жамиятнинг аффилиланган шахслари рўйхатидаги ўзгаришлар:

— аффилиланган шахслар рўйхатидан чиқарилганлар: А.Х.Ахунджанов, М.С.Зоҳидов;
— аффилиланган шахслар рўйхатига киритилди: В.З.Спицина, А.М.Сайдов.

2005 йил
Сихат-саломатлик йили

КЕСКАНТЕРАКНИНГ
Учинчи
ШИФОХОНАСИ

НАВОЙЙ (Ўза муҳбири
Еркул УМАР).

Навбахор туманидаги Кескантерак ки-лода янги шифохо-на фойдаланишга топ-ширилди. Янги кли-ника икки ярим минг нафардан зиёд аҳоли-га хизмат кўрсатади.

Қурилиш-монтаж ва жиҳозлаш ишлари-га қарийб 50 милли-он сўмлик маблағ сарфланди. Бемор-ларни тиббий кўрик-дан ўтказиш ва даво-лаш учун барча шаро-ит яратилган.

Кескантерак маҳал-ла фуқаролар йиғини ҳудудидан ўн мингдан зиёд аҳоли истикомат қилади. Ҳозир уларга урта ана шундай тиб-бий муассаса хизмат кўрсатаётди.

Пластик қарточкалар Ўзбекистонда яқиндагина пайдо бўлганига қарамай, улар билан ҳисоб-китоблар қилинаётгани бугун ҳеч қимни ажаблан-тирмайпти.

Банк олиб бораётган қизгин фаолият ва мамлакатимиз ҳукуматининг ҳар томонлама ёрдами туфайли пластик қарточкалар кундалик турмуши-мизга тобора дадилроқ кириб бориб, унинг ажралмас қисмига айланяпти.

Биз бу соҳада юз бераётган жараёнлар ҳақида батафсил сўзлаб бериши-ни Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки-нинг Пул муомаласи бошқармаси бошлиғи Людмила Григорьевна БОДЯГИНАдан илтимос қилдик.

«ЎЗМИЛЛИЙБАНК» КАРТОЧКАЛАРИ

уларни танласангиз, англишмайсиш!

Жорий этиш босқичлари

— Людмила Григорьевна, республика-мизда пластик қарточкалар асосида нақд пулсиз ҳисоб-китоб қилиш тизимларини жорий этиш лойиҳаси амалга оширили-ши қачон ва нимадан бошланди?

— Бундан ўн йил муқаддам пластик қар-точкалар ва банкматлар олис Фарб унги-на хос бўлган ҳаёлий бир нарсалар эди.

Ўзбекистонда мазкур тўлов воситасини ри-вовлантириш истиқболлари ва аҳамияти на-қадар катталигини биринчи бўлиб Миллий банк англаб етди. Аслида ҳам, бу банк доимо ре-спубликада энг янги молия ва банк техно-логияларини жорий этиш ташаббускори бўлиб келган.

Шуни таъкидлаб ўтишим лозимки, Ўзбеки-стонда «пластик қарточкалар» бизнеси 1993 йилдан бошланган. Ушанда Миллий банк VISA International халқаро тўлов уюшмасининг прин-ципал аъзоси бўлган эди. Бу Миллий банк-нинг ўзи ҳам, ҳоржий банклар ҳам чиқарган VISA Classic халқаро пластик қарточкалари бўйича хизматлар кўрсата бошлаш имконини берди.

Этакки халқаро қарточка эмитенти билан ҳамкорлик натижасида тўланган тажриба, шу-нингдек, республика бозорини чуқур ва ат-рофида таҳлил қилиш Миллий банкка сўм пластик қарточкаларини муомалага киритиш дастурини ишлаб чиқишга рағбатлантирди ва банк бу дастурни 1996 йилнинг апрель ойи-дан буюн режа асосида амалга ошириб кела-ятти.

Мазкур дастур катта сармоя ва харажат-лар талаб қилиши олдиндан маълум эди, ал-батта. Холисона айтиш мумкинки, ўша вақт-ларда биздаги тижорат банклари орасида фа-қат Миллий банк шундай лойиҳани амалга оширишга қодир эди.

Терминаллар ва банкматларнинг бутун бир инфратузилма тармоғини барпо этишга, унга имкон қадар кўпроқ савдо ва сервис корхо-наларини улашга тўғри келди. Зеро, фақат шундагина мижозлар ҳисоб-китоб учун пла-стик қарточкадан фойдаланиб, кенг дорадаги товарлар ва хизматлар ҳақини тўлаши мум-кин бўлади.

Яна бир жуда муҳим иш — энг юксак ҳал-қаро даражада пластик қарточкалар тизими-да хизмат кўрсатишнинг таъминлай оладиг-ан «жори малкади мутахассислар шплатни» тайёрлаш зарур эди.

1996 йилнинг охиригача Миллий банкнинг Тошкентдаги филиалларида, пойтахтнинг энг катта супермаркетларида, шунингдек, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» МАК авиакасала-рида банкматлар ва электрон терминаллар ўрнатилди.

Уша йили республикамизнинг 836 фуқаро-си Миллий банк чиқарган дастлабки қарточ-каларини ағзалари бўлишди. Ушанда бу қар-точкаларни олаётганда уларни кўпроқ мазкур электрон янгиликка эга бўлиш нуфузи қизқ-тирган бўлса керак.

1997 йилда Миллий банк сўм пластик қар-точкага «халқ қарточкаси» ёки «оммавий қар-точка» мақолини бериш учун биринчи қада-мини қўйди. Банк мутахассислари Тошкентдаги ишлаб чиқариш корхоналаридан бирининг хо-димидаги иш ҳақини қарточкалар орқали бе-риш бўйича Ўзбекистонда биринчи лойиҳани ишлаб чиқиб, жорий этди. Ушбу корхона ўз хо-димидаги уларнинг барча даромадларини ўтказиш учун қарточкалар очиб, ўзининг катта миқдордаги нақд пуллари олиш, сақлаш ва бериш билан боғлиқ харажатларини қисқар-тирди. Компания ходимлари иш ҳақи қачон тўланганидан қатъи назар, ўзларига қўлай вақтда керакли суммани қарточкадан чиқариб олиш ва иш жойларининг ўзидан банк хизмат-ларидан фойдаланиш имконига эга бўлишди.

Янгилик шунчалик оммалашдики, мамла-катимизнинг кўпгина йирик корхоналари улар-ида шундай иш ҳақи лойиҳаларини жорий этиш истагини билдирдилар.

2000 йилда Миллий банк қарточкаларини янада оммалаштириш ва уларни оддий фуқаро-лар ҳам бемалол олиши учун янгича йўл тутиди: пластик қарточкалар чиқарилгани учун олингандаги воситачилик ҳақи ундирилиши бе-кор қилинди.

Ҳукумат қарорларини эъқарий мақсадида Миллий банк 2001 йилнинг май ойида «Аса-ка» ДАТБ ва «Пахта банк» иштирокида пла-стик қарточкалар бўйича ҳисоб-китоб қилиш бан-клари тизимини яратиб ташаббуси билан чиқди. Ана шу банклар ўз мижозлари билан бир қаторда банклараро тизимнинг бошқа иш-тироқчиларини чиқарган қарточкалар ҳам хиз-мат кўрсата бошладилар. Бу сўм қарточкала-ридан фойдаланиш имкониятини анча кен-

гайтириб, банк махсулотининг жозибадорли-гини янада оширди.

Ҳозирги кун манзараси

— Бугунги кунда Ўзбекистоннинг «пластик қарточкалар» тизими қандай ҳолатда?

— Аввало, электрон қачана ҳисоб-китоб-лар банклараро тизими 7 банки ўз ичига олган. Булар — Миллий банк, Халқ банки, «Асакабанк», «Ўзприватбанк», «Ўзуйғойжам-фармабанк», «Пахта банк», «Алокабанк». Маз-кур банклар қарийб 400 мингта пластик қар-точка чиқарган бўлиб, хизмат кўрсатиш тар-моғи 170 та банкмат ва таъминан 1700 та терминал билан таъминланган.

Миллий банк республикамизда қарточка бизнесини ривожлантира бориб, ўтган йил-лар мобайнида пластик қарточкаларга хиз-мат кўрсатиш инфратузилмасини ривож-лантиришга катта маблағларни йўналтириш-да давом этмоқда. 2004 йил 1 декабрь ҳола-

тидагидаги хизматлардан фойдаланишга мақбул даражада яқинлаштиришда кўмаклаш-моқда. Миллий банк эса, ўз навбатида, нақд пулсиз шаклда қўрсатилган хизматлар до-ирасини кенгайтириб, тақомиллаштириб бор-моқда.

Миллий банк 2003 йилнинг май ойидан бошлаб янги хизмат турини тақлиф қила-пти. Яъни, энди банкнинг банкматларидан мақнат тасмали VISA халқаро қарточкалар орқали миллий валютада нақд пул олиш мум-кин.

2004 йил 1 декабрга келиб, Миллий банк муомалага чиқарган VISA қарточкалари сон-и 6 мингтадан ошди. VISA халқаро қарточка-лари қабул қилинганда савдо-сервис тармоғи 250 дан ортиқ шохобчани ўз ичига олган бўлиб, улар бўйича оборотлар эса қарийб 4,2 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

Юксак даражадаги технологиялар, банк операциялари юқори даражада автоматла-штирилган, шунингдек, қарточка бизнеси би-лимдонлик билан ташкил этилгани Миллий банкка самарали тўлов тизимини тақомил-

лаштиради. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма дафтрасини вазибасини бақаради.

Фақат энг миришкор одамларгина пластик қарточкадан ҳисоб-китоб воситаси сифатида фойдаланиб, дўконлардан маҳсулот харид қи-ладилар ёки хизматлар ҳақини тўлайдилар.

Вақоланки, ривожланган барча мамлакат-ларда пластик қарточкалар айни нақд пулсиз бўлишида. Лекин керакли жойга етиб бо-ришлари биланқ, улар виртуал пуллари реал кулораларга айлантириш учун дарҳол банк-мат қилира бошладилар. Шуниси ишончли-роқ. Шу тарихи қарточка оддий жамгарма

